

Graag wil ik reageren op de AMvB's van de Omgevingswet:

- In de Omgevingswet staat dat omgevingswaarden worden vastgesteld met het oog op de doelen van de wet. Die zijn driedelig: een veilige en gezonde leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Voor de eerste twee doelen zijn in dit besluit omgevingswaarden vastgelegd, maar niet voor het derde doel. Dat is een omissie. Gezien het beoogde doel van de wet om juist te komen tot een betere kwaliteit van de leefomgeving, zouden deze hier niet mogen ontbreken. Ook voor een goede omgevingskwaliteit kunnen objectieve waarden worden gedefinieerd, die de basis vormen voor specifiek gemeentelijk of provinciaal beleid. Wanneer deze overkoepelende waarden niet worden vastgelegd, blijft het derde hoofddoel van de Omgevingswet hangen in een volledig gratuite uitspraak, ontdaan van zeggingskracht. Dat de overige omgevingswaarden (t.a.v. gezondheid en veiligheid) veelal concreet en meetbaar zijn is geen reden om de meer abstracte waarden niet te noemen. Naar onze mening kan een wet niet een louter technocratisch stelsel zijn, maar moet deze ook waarden beschermen die niet meetbaar zijn. Sterker nog: juist die waarden zouden per wet moeten worden beschermd. Wij zijn dus van mening dat ook voor het beschermen van de kwaliteit van de leefomgeving en het bereiken van een goede omgevingskwaliteit in de wet of in elk geval in de Amvb's de basis moet liggen, door omgevingswaarden voor erfgoed te beschrijven. Dat moet in algemene, objectieve termen zoals het lokale of regionale belang vanwege zijn schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorische waarde. In omgevingsplannen en aanhangend gemeentelijk of provinciaal beleid kan dat dan verder worden uitgewerkt. Dit betekent o.i. dat ook voor de uiterlijke verschijningsvorm van gebouwen, landschappen en archeologie omgevingswaarden moeten worden vastgesteld.
- Het Verdrag van Valletta in ogenschouw nemend, wordt nadrukkelijk gesteld dat archeologie in een zo vroeg mogelijk stadium van het planproces betrokken moet zijn. Aangezien de vraag onder welke concrete voorwaarden ontwikkeling op een bepaalde locatie aanvaardbaar is, pas beantwoord kan worden als zich een concreet initiatief aandient, is de vraag hoe het mogelijk wordt voor gemeenten om de archeologische monumentenzorg cyclus op een verantwoorde manier in het vergunningverleningstraject te borgen? En helemaal als op deze concrete omgevingsvergunningaanvraag een besluit genomen moet worden door het bevoegd gezag, terwijl er binnen deze cyclus diverse momenten van selectie zijn, waarbij mogelijk aanvullend archeologisch onderzoek verlangd wordt.
- Het werken met open normen als onderdeel van de beoordelingsregels voor vergunningverlening, biedt voor het bevoegd gezag beoordelingsruimte maar vereist ook deskundigheid. Handhaving op archeologische rijksmonumenten is om die reden dan ook belegd bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en is ook de reden dat de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed instemmingsrecht heeft bij archeologische rijksmonumenten. De minister erkent hiermee dat het werkerrein van archeologie zeer specialistisch is. Archeologische deskundigheid is bij de helft van de gemeenten echter niet geborgd of is het niveau ver onder de maat. Omdat de bepalingen uit de Wet VTH via het Invoeringsbesluit Omgevingswet in het Omgevingsbesluit zullen worden opgenomen, pleiten wij ervoor om het gestelde opleidingsniveau voor archeologische deskundigheid zoals opgenomen in de Wet VTH te verzwaren en om gemeenten te verplichten om archeologische deskundigheid in huis te hebben zodat op een verantwoorde manier om wordt gegaan met het archeologisch erfgoed. Overigens beschikt de helft van de gemeenten wel over voldoende en goed opgeleide archeologisch deskundigen in de vorm van gemeentelijk/ en-of regioarcheologen. In deze gemeenten dragen deze archeologen door hun specifieke gebiedskennis bij aan het verminderen en versoberen van de onderzoekverplichtingen en zorgen zij voor het noodzakelijke maatwerk.
- Er is geen financiële zekerheidsstelling voor archeologisch onderzoek in het kader van een omgevingsvergunning in de AMVB opgenomen, terwijl dit wel geldt bij een ontgrondingsactiviteit (art. 7.1 OB). Omdat het bij omgevingsvergunningen afwijk- en bouwactiviteit ook geregeld voorkomt dat opgelegde archeologische onderzoeken in de zin van artikel 5.1 van de Erfgoedwet niet worden afgerond, pleiten wij ervoor om ook voor deze omgevingsvergunningen een financiële zekerheidsstelling op te nemen. Daarmee wordt het mogelijk om aan de te verstrekken omgevingsvergunning afwijk- en bouwactiviteit als voorschrift te verbinden (ter bescherming van het archeologische belang) dat financiële zekerheid moet worden gesteld voor het nakomen van krachtens de vergunning geldende verplichtingen waaronder een opgraving. Daarmee voorkom je dat opgravingen niet uitgewerkt worden en dat de archeologische waarden alsnog vernietigd worden.

- In de instructieregels van het Rijk mbt behoud cultureel erfgoed in het omgevingsplan ontbreekt de bepaling tot archeologisch onderzoek waarmee in voldoende mate de archeologische waarde kan worden aangetoond, zoals die voorheen wel was opgenomen in de Monumentenwet art. 38, 39 en 40. Met deze oude regels was het mogelijk om in de aanloop naar de vergunning of vaststelling van het plan archeologisch vooronderzoek te doen. Omdat deze regels niet terugkomen in de nieuwe wet/AMVB is het de vraag of je dit vooronderzoek nog kunt afdwingen. Zeker ook nu het moet gaan om 'aantoonbaar' te verwachten archeologische monumenten. Dan zou dat een flinke verzwaring zijn voor het vooronderzoek bij het omgevingsplan. Mede gezien het feit dat in de NvT gesproken wordt over een beperking van de onderzoekslasten en specifiek zelfs archeologie genoemd wordt. Omdat de omgevingsvergunningen afwijken en bouwactiviteiten nog niet zijn ingevuld, zou het voor de eenduidige doorvertaling goed zijn om deze in de instructieregels onder artikel 5.72 op te nemen: "Bij een omgevingsplan kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat de aanvrager van een omgevingsvergunning voor een bouw- of afwijkactiviteit een rapport dient over te leggen waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van het bestuursorgaan dat bevoegd is die vergunning te verlenen in voldoende mate is vastgesteld."
- In de instructieregels onder art. 5.72 van de BKL zou "het kunnen weigeren" van de omgevingsvergunning in het kader van het behoud van waardevolle archeologische vindplaatsen, opgenomen moeten worden. Als deze grondslag namelijk in een gemeentelijk omgevingsplan ontbreekt, kan een plan dat de aanvrager niet wil aanpassen, toch doorgaan ondanks aantasting van archeologische waarden.
- Onder lid 3 van art. 5.72 van de BKL wordt alleen archeologische monumentenzorg genoemd. Waarom geldt deze instructie niet voor het hele veld erfgoed? Het zou beter zijn om ook cultuurlandschap / cultuurhistorie hier op te nemen, zodat ook hier regels kunnen worden gesteld over de eisen aan onderzoek en gevallen kunnen worden aangewezen waar afgezien kan worden van onderzoek.

Hoogachtend,

Ria Berkvens

adviseur archeologie en erfgoed / regioarcheoloog

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant

Postbus 8035, 5601 KA Eindhoven

Bezoekadres: Wal 28, Eindhoven

T: 088-3690638

E: R.Berkvens@odzob.nl

I: www.odzob.nl